

УДК 351:37.07:005:95

К. М. Романенко,
д. держ. упр., професор, професор кафедри публічного управління та права,
Комунальний заклад вищої освіти "Дніпровська академія неперервної освіти"
Дніпропетровської обласної ради"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3985-3791>

М. І. Романенко,
д. філос. н., професор, професор кафедри філософії,
Комунальний заклад вищої освіти "Дніпровська академія неперервної освіти"
Дніпропетровської обласної ради"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1495-6762>

С. О. Ісаєва,
аспірант кафедри публічного управління та права, Комунальний заклад вищої освіти
"Дніпровська академія неперервної освіти" Дніпропетровської обласної ради"

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-1387-5258>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.4.241

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ У СИСТЕМІ ГАЛУЗЕВОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

К. Romanenko,
Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Professor of the Public Administration and Law Department,
Communal institution of higher education "Dnipro Academy of Continuing Education" of the Dnipropetrovsk Regional
Council"

М. Romanenko,
Doctor of Sciences in Philosophy, Professor, Professor of the Department of Philosophy, Communal institution
of higher education "Dnipro Academy of Continuing Education" of the Dnipropetrovsk Regional Council"

С. Isaieva,
PhD student of Department of Public Administration and Law, Communal Institution
of Higher Education "Dnipro Academy of Continuing Education"

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF RESEARCH OF STRATEGIC PLANNING OF THE DEVELOPMENT OF THE SOCIAL SPHERE IN THE SYSTEM OF SECTORAL PUBLIC ADMINISTRATION

У статті на основі вітчизняних джерел проаналізовано концептуальні засади дослідження стратегічного планування у соціальній сфері як важливої проблеми публічного управління. Обґрунтовано використання концепцій та методів, які забезпечують органічну єдність реформ у соціальній сфері та галузевій підсистемі публічного управління нею. Проаналізовано необхідність оновлення підходів до стратегічного планування розвитку соціальної сфери та його осмислення через інтерпретацію даного розвитку у термінології та закономірностях інноваційних концепцій управління, що передбачає перехід до перевірених у міжнародній практиці методологій та технологій поступового впровадження управлінських новацій у соціальній сфері. Їхня основа — принципи інституційної та партиципативної демократії, децентралізації, а також

орієнтації на ринкові механізми у форматі клієнтоцентризму. Завдяки цьому стратегічне планування у соціальній сфері отримує ефективні інструменти для зменшення бюрократизації та спрямування діяльності органів соціального забезпечення відповідно до потреб громадян. На теоретичному рівні йдеться про необхідність використання інноваційно-синергетичної методології. Стратегічне планування розвитку соціальної сфери слід розглядати передусім як публічно-управлінський феномен, а не виключно економічний, з урахуванням динамічних соціальних змін, потреб інноваційного розвитку країни та соціальної сфери. Його реалізація повинна спиратися на механізми стратегічного менеджменту та відповідати завданням реформування як самої соціальної сфери, так і системи галузевого публічного управління. Стратегічне планування виступає як публічно-управлінський механізм не лише керування інноваційними змінами соціальної сфери, а й їх ініціювання. Доведено необхідність використання інформаційно-мережної інтерпретації соціальної сфери як об'єкта публічного управління. Інтегруючою основою концептуальних засад дослідження стратегічного планування у соціальній сфері має бути комплекс інноваційних управлінських теорій, апробований у світовій практиці та адаптований до вітчизняних потреб і специфіки публічно-управлінської діяльності. Подальше удосконалення управління соціальною сферою в умовах її реформування потребує розвитку концептуальних основ наявних теорій та врахування нових реалій інформаційного суспільства.

The article is based on the national sources and analyses the conceptual foundations of the study of strategic planning in the social sphere as an important problem of public administration. The use of concepts and methods that ensure the organic unity of reforms in the social sphere and the sectoral subsystem of its public administration is substantiated. The author analyses the need to update approaches to strategic planning of the social sphere development and its comprehension through the interpretation of this development in the terminology and patterns of innovative management concepts, which involves the transition to internationally proven methodologies and technologies for the gradual introduction of management innovations in the social sphere. They are based on the principles of institutional and participatory democracy, decentralisation, and a focus on market mechanisms in the format of client-centrism. This provides strategic planning in the social sector with effective tools for reducing bureaucracy and directing the activities of social security agencies in line with the needs of citizens. At the theoretical level, it is necessary to use an innovative and synergistic methodology. Strategic planning for the development of the social sphere should be viewed primarily as a public administration phenomenon, not exclusively economic, taking into account dynamic social changes, the needs of innovative development of the country and the social sphere. Its implementation should be based on the mechanisms of strategic management and meet the objectives of reforming both the social sphere itself and the system of sectoral public administration. Strategic planning is a public administration mechanism not only for managing innovative changes in the social sphere, but also for initiating them. The necessity of using the information network interpretation of the social sphere as an object of public administration is proved. The integrating basis of the conceptual framework for the study of strategic planning in the social sphere should be a set of innovative management theories, tested in world practice and adapted to domestic needs and specifics of public administration. Further improvement of social sector management in the context of its reform requires the development of the conceptual foundations of existing theories and consideration of the new realities of the information society.

Ключові слова: публічне управління, соціальна сфера, інновації, концепція, методологія, стратегічне управління, механізм управління.

Key words: public administration, social sphere, innovation, concept, methodology, strategic planning, management mechanism.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Інноваційний розвиток соціальної сфери є одним з найбільш важливих аспектів інноваційної трансформації українського суспільства у процесі здійснення модернізаційних реформ та інтеграції до європейського со-

ціокультурного простору. Від успішної стратегії розвитку соціальної сфери залежить як соціальна безпека країни, так і максимізація людського капіталу — основного ресурсу економічної конкурентоспроможності в умовах сучасного інформаційного суспільства. При цьому саме

виокремлення концептуальних основ та методів дослідження розвитку соціальної сфери є визначальним для розуміння як природи даної складової галузевого публічного управління, так і цілей регулюючої діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в соціальній сфері.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Концептуальні проблеми дослідження соціальної сфери як механізму публічного управління стали предметом наукових розвідок таких вітчизняних фахівців як Антонова Л. В., Балака Б. О., Дегтяр О. А., Кальницька М. А., Колосовська І. І., Кучин С. П., Лутай Л. А., Телічко Н. А. та інших. У їхніх працях піднімаються питання застосування методологічного інструментарію науки публічного управління та адміністрування для визначення ефективних методів дослідження соціальної сфери. Разом з тим ряд методологічних аспектів аналізу її розвитку залишаються на периферії наукового аналізу.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Визначення концептуальних та методологічних засад дослідження розвитку соціальної сфери як проблематики публічного управління.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Узагальненим концептуальним базисом інтерпретації проблематики стратегічного планування розвитку соціальної сфери слід вважати обґрунтування соціокультурних трансформацій українського суспільства, які включають і значні зміни у системі соціальних відносин, соціальній структурі, соціальних потребах та інтересах громадян. Репрезентацією цього процесу є системна модернізація соціальної сфери, що є управлінською адаптацією регулюючих механізмів публічного управління до нових потреб суспільства та громадян. Як соціальні реформи загалом, так і реформування соціальної сфери зокрема можуть успішно здійснюватися лише на основі розуміння та артикуляції галузевою системою публічного управління стратегічних цілей та засобів модернізаційних змін з орієнтацією на становлення інноваційної моделі розвитку соціальної сфери у межах засад сталого розвитку, забезпечення високих європейських стандартів соціального забезпечення на всіх рівнях, переорієнтацію управління соціальною сферою на засади клієнталізму та публічного врядування. Лише з визначенням стратегічних цілей системної модернізації соціальної сфери можливе подальше планування конкретних соціальних проектів, які у свою чергу мають здійснюватися на основі стратегічного планування процесу їх реалізації з використанням інноваційних управлінських методологій та технологій [5].

На сьогодні у нашій країні процес стратегічного планування у соціальній сфері стосується насамперед радикальної, проте упорядкованої трансформації усіх складових системи соціального забезпечення, зміни її функцій на основі сучасних європейських стандартів, а також як наслідок — і процеси перебудови організаційних засад, процесуальної складової та модельно-парадигмальної основи галузевого розвитку. Все це

актуалізує використання концепцій та методів, які забезпечують органічну єдність реформ у соціальній сфері та галузевій підсистемі публічного управління нею. Йдеться насамперед про використання синергетичних засад організації управління соціальними інноваціями з боку органів державної влади та місцевого самоврядування, оскільки тільки вони забезпечують планування та управління процесом упровадження масштабних та всеосяжних нововведень у соціальній сфері в умовах невизначеності та непередбачуваності глобальних і національних трендів соціального розвитку.

Загалом інноваційний характер змін у соціальній сфері визначає пріоритетність у діяльності галузевої системи публічного управління формування здатності до упровадження нововведень у сфері цілепокладання соціальної політики та механізмів реалізації цілей [2]. Саме це актуалізує завдання набуття нової якості стратегічного планування розвитку соціальної сфери і відповідно інтерпретацію цього розвитку у термінології та закономірностях інноваційних концепцій управління.

У практичному вимірі це означає переорієнтацію на апробовані у практиці соціального управління розвинених країн методологію та технології еволюційного упровадження управлінських інновацій у соціальній сфері, в основі яких знаходяться принципи інституційної та партиципативної демократії, децентралізації та маркетизації у вигляді клієнталізму. На основі цього стратегічне планування у соціальній сфері отримує інструментарій дебюрократизації та переорієнтації на потреби споживачів послуг органів соціального забезпечення [4].

На теоретичному рівні йдеться про необхідність використання інноваційно-синергетичної методології у вигляді низки конкретних концептуальних настанов інтерпретації публічного управління розвитком соціальної сфери. Стратегічне планування розвитку соціальної сфери має розглядатися як публічно-управлінський, а не економічний феномен, з врахуванням динаміки соціальних змін, вимог інноваційного розвитку країни та соціальної сфери, з використанням механізмів стратегічного менеджменту та у контексті завдань реформування як соціальної сфери, так і системи галузевого публічного управління. Воно має розглядатися у різноманітних соціальних та управлінських вимірах, насамперед з боку системи публічного управління, тенденцій розвитку соціально-економічної системи, врахування політичних та нормативно-правових чинників і завдань соціокультурного розвитку українського суспільства, при цьому інтегруючою основою має бути його інтерпретація як діяльності суб'єктів публічного управління з власними проблемами, інтересами та мотивацією. Фокусом аналізу стратегічного планування розвитку соціальної сфери є обґрунтування напрямів оптимізації даного процесу на системно-модельному рівні, а інтегруючою ціллю цієї оптимізації є забезпечення ефективності публічного управління розвитком галузі з використанням системних інновацій різного рівня.

Відтак доцільно використовувати і традиційну системну методологію для дослідження публічного управ-

ління розвитком соціальної сфери саме у її інноваційно-синергетичній інтерпретації [3]. Остання орієнтує на багатоаспектний підхід до об'єкта дослідження із забезпеченням взаємозв'язку усіх чинників та складових розвитку соціальної сфери як на структурно-функціональному, так і на просторовому рівні з врахуванням необхідності вірогіднісно-сценарного розуміння процесу планування його розвитку в умовах невизначеності соціокультурного контексту. Відповідно концептуальні засади дослідження публічного управління розвитком соціальної сфери включають комплекс базових положень та настанов, які в інтегрованому у межах методології дослідження вигляді дають можливість використовувати увесь необхідний науковий інструментарій та визначають основні орієнтири і напрями наукового пошуку.

У руслі сучасного розуміння наукової методології дослідження галузевого стратегічного планування має включати синергетичну проблематику орієнтирів-аттракторів розвитку соціальної сфери, а також виявлення наявних концептуально-проблемних обмежень такого розвитку. Врахування першої складової орієнтує на обґрунтування практичних рекомендацій щодо оптимізації у системі галузевого публічного управління процесу стратегічного планування розвитку соціальної сфери як свого роду процесуальної візуалізації її майбутнього удосконаленого стану. У другому випадку йдеться про концептуальне рамкове окреслення як предмету дослідження, так і його можливих результатів на основі інтегрування мети, завдань, предмету, напрямів, понятійного апарату дослідження. У цьому сенсі має акцентуватися публічно-управлінський вимір проблеми у межах метапарадигмального та полідисциплінарного аналізу феномена стратегічного планування розвитку соціальної сфери.

Що стосується конкретних методів та інструментарію дослідження публічного управління розвитком соціальної сфери, то вони є репрезентацією концептуальних засад і у процесі наукового пошуку вибірково та аспектно адаптуються до тих чи інших проблем, які вимагають специфічного підходу до свого аналізу. Загальне структурування таких методів визначається послідовністю етапів наукового дослідження проблеми стратегічного галузевого планування: розробка концепції публічного управління цим процесом, обґрунтування практичних напрямів концептуалізації у вигляді застосування теоретичних настанов на практичному рівні, побудова моделі такого планування у межах системи галузевого публічного управління, розробка практичних рекомендацій щодо використання даної моделі для здійснення інноваційних змін у соціальній сфері.

Таким чином, концептуальні засади сучасного дослідження соціальної сфери мають включати компоненти, що відображають нові реалії інформаційного суспільства. Адже основною характеристикою соціальної сфери сьогодні є створення на основі інформаційно-мережних технологій цілісного простору інтерактивних взаємодій її суб'єктів, орієнтованого на пріоритетність інтересів споживачів послуг соціального забезпечення. Формування е-урядування в соціальній сфері створює

принципово нову ситуацію для стратегічного планування її розвитку [1].

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

У цілому саме інноваційні концепції управління, інтегровані у межах системно-синергетичної методології, мають розглядатися як теоретико-методологічна основа і дослідження стратегічного планування розвитку соціальної сфери як механізму публічного управління, і практичного застосування цього механізму. При цьому стратегічне планування виступає як публічно-управлінський механізм не лише керування інноваційними змінами соціальної сфери, а й їх ініціювання. Подальше удосконалення публічного управління соціальною сферою в умовах її реформування потребує розвитку концептуальних основ наявних теорій та врахування нових реалій інформаційного суспільства.

Література:

1. Антонова Л. В., Антонов А. В. Е-урядування як сервісно-орієнтований інструмент державного управління соціальною сферою. Публічне управління та регіональний розвиток. 2020. № 7. С. 37—56.
2. Балака Б. О. Публічне управління у сфері соціальної політики. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2021. № 2. С. 67—70.
3. Кальницька М. А. Системний підхід в управлінні розвитком соціальної сфери. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2014. Вип. 6 (1). С. 203—207.
4. Колосовська І. І. Модернізація публічно-управлінських підходів у соціальній сфері. Ефективність державного управління. 2021. Вип. 2. С. 67—76.
5. Лутай Л. А., Баранець І. М. Теоретичні засади управління проектами публічної та соціальної сфер. Ринок праці та зайнятості населення. 2018. № 3. С. 20—25.

References:

1. Antonova, L. V. and Antonov, A.V. (2020), "E-governance as a service-oriented tool of state management of the social sphere", *Publichne upravlinnia ta rehionalnyi rozvytok*, vol. 7, pp. 37—56.
2. Balyka, B. O. (2021), "Public administration in the sphere of social policy", *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: pravo, publichne upravlinnia ta administruvannia*, vol. 2, pp. 67—70.
3. Kalnytska, M. A. (2014), "Systemic approach in managing the development of the social sphere", *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Ser.: Ekonomichni nauky*, vol. 6 (1), pp. 203—207.
4. Kolosovska, I. I. (2021), "Modernization of public management approaches in the social sphere", *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, vol. 2, pp. 67—76.
5. Lutai, L. A. and Baranets, I.M. (2018), "Theoretical principles of project management in the public and social spheres", *Rynok pratsi ta zainiatist naseleennia*, vol. 3, pp. 20—25.

Стаття надійшла до редакції 27.01.2025 р.